

Опште је мишљење, а нарочито на Балкану, да Сједињене Америчке Државе имају огромну моћ. Али, како заправо одређујемо колико моћи једна земља има над другом? Наравно да су у *апсолутном* смислу САД веома моћна држава. Имају велики број становника, највећу привреду на свету, огромну и снажну војску, као и ароганцију каква је незабележена у аналима људског рода. Међутим, ова апсолутна мерила нам веома мало говоре о моћи Америке *у контексту, у конкретним ситуацијама*, а управо такву моћ је најбитније схватити. На пример, њена велика моћ није утицала на пораз у Вијетнаму 1975. године, а данас готово нимало не утиче на то да ли ће победити у Авганистану или контролисати догађаје у Северној Кореји или Ирану.

Извесно је да САД са неким земљама имају директне војне и економске односе, што омогућава Вашингтону да у њима има нешто утицаја и контроле.

Како, дакле, да схватимо моћ у конкретним ситуацијама, то јест у контексту? То можемо једино уколико схватимо два међусобно повезана питања. Прво је моћ Сједињених Држава у контексту савременог глобализованог света. Америка је земља чија моћ опада. Ово се дешава зато што су земље попут Кине, Индије и Бразила постале равноправни такмаци Америке и заузеле њено место на многим тржиштима. Овакав тренд ће се наставити, а америчке власти као да сматрају да кратак период америчке хегемоније на крају Хладног рата и даље траје, те не раде готово ништа да промене ову ситуацију.

Поврх тога, САД су дужничка држава, која дугује Кини преко два билиона, а Јапану око билион долара. Све у свему, САД сада имају око 14 билиона долара дуга. Америчка привреда ће патити док овај дуг буде растао, а нарочито када буде дошло време за његову наплату. Поврх тога, глобализација је смањила могућност било које државе да засебно или заједно са другима контролишу економско или политичко подручје као што су некада могле. Иако су државе и даље битне, њихова моћ се смањила услед убрзаног успона недржавних фактора. Коначно, САД више не могу да спроводе своју вољу по

светукадгод пожелe. Ратови у Ираку и Авганистану су испразнили амерички буџет, а овај проблем је отежала и економска криза.

Као друго, моћ Америке треба да се измери *истинским* односом између САД и неке земље, као што је на пример Србија. Извесно је да САД са неким земљама имају директне војне и економске односе, што омогућава Вашингтону да у њима има нешто утицаја и контроле. Међутим, у савременом свету, однос између САД и неке друге земље је превасходно психолошко питање. Другим речима, да би се схватио реалан однос снага између две земље, потребно је да свака познаје себе,

али

и

другу државу. На пример, уколико једна страна себе види као снажну, а друга страна види себе као слабу, онда ће њихов однос бити управо оваквог карактера. Међутим, уколико обе стране виде себе као јаке, ситуација ће бити сасвим другачија.

Власти у Србији сматрају да су у подређеном односу према САД, као и према Европској унији. Амерички званичници се неувиђавно односе према Србији још од Милошевићевог доба и ратова из деведесетих.

Власти у Србији сматрају да су у подређеном односу према САД, као и према Европској унији. Амерички званичници се неувиђавно односе према Србији још од Милошевићевог доба и ратова из деведесетих. Вашингтон при том претпоставља како има право да се меша у унутрашња питања Србије, да зна шта је најбоље за њену будућност, док се амерички политичари никада нису устручавали да изразе и спроведу своје ставове у дело. Амерички државници ово раде још од оснивања САД. Тако раде јер то могу. Бивши државни секретар Мадлен Олбрајт једном је рекла како су САД „нација без које се не може“. Други су описивали САД као „светлост која сија на брду“, државу којој је дословно бог дао право да спроводи своју вољу где год пожели. Управо ова филозофија, ово стање свести, подупире америчку арогантност.

Међутим, САД испољавају толики утицај у Србији јер јој то дозвољавају српски званичници. Њима се чини небитним то што многи амерички званичници који се баве Србијом немају готово нимало искуства или знања о Балкану. Осим тога, небитно им је и то што већина ових америчких званичника живи у прошлости. У питању је прошлост у којој је свет био много другачији, то јест пре него што су уследиле промене које је донела глобализација. Говоримо о променама које су НАТО учиниле ирелевантним и да економска криза, политичка неодлучност и војна слабост обогаље ЕУ.

Највећи проблем за Србију јесте како да дефинише и оствари своје интересе у свету у коме САД неумитно губи моћ, ЕУ је у све већој кризи, а Русија све аутократскија и корумпиранија.

Сада је велико питање за САД како да успешно ублаже свој пад после краткотрајне хегемоније током које су биле једина светска суперсила. Свет се приближио САД, премда Вашингтон то и даље не схвата. Прилагођавање ће бити болно за САД, али оне то морају да схвате и морају се прилагодити уколико и даље желе да буду просперитетна и битна држава. Највећи проблем за Србију јесте како да дефинише и оствари своје интересе у свету у коме САД неумитно губи моћ, ЕУ је у све већој кризи, а Русија све аутократскија и корумпиранија. У случају Србије, на ово питање неће одговорити политичари који су заробљени у прошлости или сувише неуки и психолошки престрашени да би је предводили. Нажалост, превише је припадника савремене српске политичке елите који су управо такви.

(Аутор је професор предмета националне студије безбедности и политикологија на Универзитету за националну одбрану у Вашингтону)